
Dan, Povodi, 07. februar 2011.

Nema puta u Evropu s građanima drugog reda

Umjesto konkretnih akcija, rezultati Crne Gore ogledaju se jedino u pohvalama na sopstveni račun, nekakvim deklaracijama i izjavama koje su vidljive samo na papiru, ocijenio je član Evropske komisije za prava seksualne orijentacije i profesor evropskog prava Jovan Kojić u svojoj postdoktorskoj tezi, na Lund Univerzitetu. On je u razgovoru za "Dan" upozorio da se od zemalja koje žele pristupe Evropskoj uniji zahtijeva da budu posvećene poštovanju vrijednosti kao što su ljudsko dostojanstvo, sloboda, jednakost, vladavina prava i poštovanje ljudskih prava. Profesor Kojić tvrdi da država u međunarodnim kontaktima stalno potencira učestvovanje državnih predstavnika u radu Koalicije za LGBT prava, ali da ne preduzima konkretne akcije kako bi se uspostavio efikasan mehanizam promocije i zaštite prava ovih osoba.

Kojić je za potrebe naučnog istraživanja koja će uskoro biti objavljena u Švedskoj, i to u knjizi pod nazivom "LGBT prava kao pokazatelj demokratije i vladavine prava", u aprilu 2009. godine obavio i polustrukturirane kvalitativne intervjue sa predstavnicima nadležnih državnih organa, a u pitanju su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Kancelarija ombudsmana.

Međ u intervjuisanim ne postoji saznanje o oblicima diskriminacije LGBT osoba. Ne postoje strategija, politika i programi da se ovo stanje promijeni. Jedina aktivnost bila je rad nadležnih tijela na donošenju antidiskriminacijskog zakona. Visokim predstavnicima u nadležnim institucijama nije poznato da postoje slučajevi kriminala iz mržnje, niti im je poznato kakav efekat to ostavlja na LGBT osobe, navodi Kojić.

Predstavnik ministarstva, ističe Kojić, iznio je lični stav da ne bi dao svoj glas ako bi se pojavila inicijativa za održavanje parade ponosa, ali da svako ima pravo i da nigdje nije propisano da seksualna orijentacija može biti razlog za sprečavanje održavanja takvog skupa.

Kao ni ministarstvo, ni Kancelarija ombudsmana nema zvaničan stav da li bi podržali održavanje parade ponosa. Kada je u pitanju poboljšanje društvenog života i LGBT osoba, u smislu da država pomogne postojanje barova, kao i kulturnih mjesta okupljanja za ove ljude, visoki predstavnik ministarstva smatra da je tako nešto rano za crnogorsko društvo i da bi takve stvari bile "problem i za te ljude, i za ukupno društvo". Predstavnik Kancelarije ombudsmana u intervjuu ističe da su problemi primjene, odnosno senzibilnosti službenika u državnim institucijama, pitanja na kojima treba raditi u smislu edukacije, ali i podizanja svijesti kod građana u odnosu na LGBT populaciju, kaže Kojić.

On upozorava da evropske vrijednosti nijesu zadovoljene u crnogorskom društvu kada je riječ o položaju LGBT osoba.

Postoji sukob sa demokratskim principima u pogledu pružanja pravde i jednakosti za ove ljude. Primjenom teorije prava, dokazano je da postojećim zakonodavstvom ne pruža demokratski okvir za LGBT osobe. Iako crnogorski Ustav zabranjuje diskriminaciju po bilo kom osnovu i garantuje jednakost za sve ljude, LGBT osobe u primjeru istopolnih zajednica nemaju mogućnosti da uživaju čitav spektar prava koja su dostupna samo heteroseksualnim parovima. Takođe, ne postoje efekti zakonodavca u odnosu na integraciju LGBT osoba u društvo, na slobodu i prava ovih ljudi, što ukazuje da su seksualne manjine potpuno marginalizovane i ugrožena grupa, visoko izložena

napadima, te se instrumenti za primjenu prava ne primjenjuju ili nemaju potreban nivo demokratskog kapaciteta, objašnjava Kojić ić .

Navodi da je treć i uslov, koji teorije prava zahtijevaju da bi se moglo govoriti o demokratiji, proceduralni aspekt sudske obrade.

Ni ovaj uslov nije ispunjen kada je položaj LGBT osoba u pitanju. Poč inioći nasilja i oni koji krše zakone prolazs nekažnjeno ili se navodno ne mogu pronać i. Otvorene diskusije i standardi koji treba da ukažu na afirmaciju postojeć eg prava i unapređ enje položaja LGBT osoba u zakonodavnoj i politič koj sferi najč ešć e nailaze na protivljenje, na efekte stigmatizacije i promocije "heteroseksualne pretpostavke" (kao u sluč aju ministra Ferhata Dinoše), na č ak i na negaciju prava i "gađ enje" u odnosu na homoseksualnog, kako je to dokazano u TV smisiji "Glamur noar". Dakle, kada je u pitanju položaj LGBT osoba, u Crnoj Gori ne postoji demokratski kapacitet, uključ ujuć i zakonodavni proces, ulogu pravosuđ a i sprovođ enje zakona zaključ uje Kojić ić .

T. RAAULović

Kojić ić kaže da teorija pravde poznaje tri nivoa koji moraju biti ispunjeni konceptom jednakosti.

Prvi nivo obuhvata institucije i javni sistem, gdje jednakost mora da odgovara pravdi kao neč emu što je ispravno. Drugi mivo zahtijeva da osnovna prava jednako budu dostupna svim ljudima, a treć i podrazumijeva moralnost kao izvor jodnakosti. Mnogo je primjera da za LGBT osobe u Crnoj Gori nije primjenjiv koncept pravde ni na jednom od pomenutih nivoa, ali jedan od njih to posebno jasno dokazuje. Naime, u sluč aju smrti istopolnog partnera, prema važeć em crnogorskom zakonu, drugi ne bi mogao naslijediti penziju preminulog napominje Kojić ić .

Društvena kontrola, navodi Kojić ić , podrazumijeva dva bazič na procesa internalizaciju grupnih normi i spoljašnji pritisak. Prvo, objašnjava on, podrazumijeva proces socijalizacije kada ljudi uč e o tome šta je to prikladno, šta se oč ekuje ili je poželjno u određ enim situacijama, te su motivisani da slijede društvene norme bez obzira na sankciju.

Kontrola preko spoljašnjih pritisaka uključ uje negativne sankcije prema onima koji krše norme, sa jedne strane, odnosno pozitivne, kao što su unaprođ enje, povlastice i ohrabrenje prema onima koji potvrđ uju društvene norme, sa druge strane. Ovo objašnjava zašto ministar Dinoša i dalje uživa povlastice i ohrabrenje da bude prvi č ovjek u državi odgovoran da štiti prava LGBT osoba, bez obzira na njegove homofobič ne izjave i "lič no" neprihvatanje homoseksualnosti dodaje profesor Kojić ić .

Kako je pojasnio, homoseksualnost, koja se smatra za devijantnu pojavu u društvu, najč ešć e je podvrgnuta mehanizmima neformalne društveio kontrole. To su ogovaranja, ismijavanja, poniženja i protjerivanja, uključ ujuć i i nasilje.

Formalna društvena kontrola, koja obuhvata proceduru i posebna tijela za primjenu zakonodavstva, praktič no ne postoji ocijenio je Kojić ić .

Kojić ić navodi da intorvjuisani predstavniii državnih organa smagraju da su mediji u Crnoj Gori u odnosu na LGBT teme još uvijek na senzacionalistič kom nivou. Oni smatraju da se ovim temama ne pristupa sa aspekta istraživač kog novinarstva, da istraže, na primjer, zašto se desio sluč aj prebijanja ili slič no, već se tone pristupa kao senzaciji. Prema njihovom mišljenju, nije dovoljna zastupljenost LGBT tema u medijima kaže Kojić ić .

Crnogorski antidiskriminacioni zakon je dobar i ispunjava evropske standarde. Štaviše, međ u teške oblike diskriminacije zakon predviđ a višestruku diskriminaciju. Time Crna Gora ide korak dalje od onoga što kao primjer daje evropsko zakonodavstvo. To je č udno ako se uzme u obzir da u Crnoj Gori postoje problemi i kod primjene već postojeć eg zakonodavstva, a kamoli kada je u pitanju usvajanje novih rješenja. Postavlja se pitanje da li je zakonodavac uopšte razumio koncept višestruke diskriminacije, naglašava Kojić ić . LGBT populacija, kaže profesor Kojić ić , nije ni uzeta u obzir da dobije posao ako je ustaljena

društvena norma bazirana na konceptu "heteroseksualne pretpostavke". Zavod za zapošljavanje u svojim analizama nije vodio računa o ovim pitanjima. U Crnoj Gori uopšte ne postoje političke strategije, programi i državne akcije kada je u pitanju položaj LGBT osoba. Zbog toga, imajući i u vidu puni, koncept ovog pojma, izgleda potpuno nejasno odakle, kako i zašto se zakonodavac opredijelio za zabranu višestruke diskriminacije objasnio je Kojić ić.

Dominantno (12. strana)

Institucije u svojstvu subjekta:

Profesor, Evropska unija EU, Evropska Komisija EK, Koalicija Zajedno za LGBT prava, Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava

Osobe u svojstvu subjekta:

Jovan Kojić ić, Ferhat Dinoša

Teme:

Društvo » Društvene grupe, Vlada, Obrazovanje

Spoljna politika » Evropska unija (EU)

Unutrašnja politika » Ustav

ЕКСКЛУЗИВНО ЗА „ДАН“, ДР ЈОВАН КОЈИЧИЋ ПРЕДСТАВЉА ДЈЕЛОВЕ СВОГ ИСТРАЖИВАЊА О ПРАВИМА ЛГБТ ПОПУЛАЦИЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ И ПОРУЧУЈЕ

Нема пута у Европу с грађанима другог реда

Умјесто конкретних акција, резултати Црне Горе огледају се једино у похвалама на сопствени рачун, неким декларацијама и изјавама које су видљиве само на папиру, оцијенио је члан Европске комисије за права сексуалне оријентације и професор европског права Јован Којичић у својој постдокторској тези, на Луид Универзитету. Он је у разговору за „Дан“ упозорио да се од земаља које желе да приступе Европ-

ској унији захтијева да буду посвећене поштовању вриједности као што су људско достојанство, слобода, једнакост, владавина права и поштовање људских права. Професор Којичић тврди да држава у међународним контекстима стално потенцира учешће државних представника у раду Коалиције за ЛГБТ права, али да не предузима конкретне акције како би се успоставио ефикасан механизам промоције и заштите права ових особа.

Којичић је за потребе научних истраживања која ће ускоро бити објављена у Шведској, и то у књизи под називом „ЛГБТ права као показатељ демократије и владавине права“, у априлу 2009. године обавио и полуструктуриране квалитативне интервјуе са представницима надлежних државних органа, а у питању су Министарство за људска и мањинска права и Канцеларија омбудсмана.

Међу интервјуисанима не постоји сазнање о облицима дискриминације ЛГБТ особа. Не постоје стратегија, политика и програми да се ово стање проми-

јени. Једина активност била је рад надлежних тијела на доношењу антидискриминационог закона. Високим представницима у надлежним институцијама није познато да постоје случајеви криминала из мржње, нити им је познато какав ефекат то оставља на ЛГБТ особе – наводи Којичић.

Представник министарства, истиче Којичић, изнио је лични став да не би дао свој глас ако би се појавила иницијатива за одржавање параде поноса, али да свако има право и да нигдје није прописано да сексуална оријентација може бити разлог за спречавање организовања таквог скупа.

Као ни министарство, ни Канцеларија омбудсмана нема званичан став да ли би подржали одржавање параде поноса. Када је у питању побољшање друштвеног живота ЛГБТ особа, у смислу да др-

Трчање пред руду

Црногорски антидискриминациони закон је добар и испуњава европске стандарде. Штавише, међу тешке облике дискриминације закон предвиђа вишеструку дискриминацију. Тиме Црна Гора иде корак даље од онога што као примјер даје европско законодавство. То је чудно ако се узме у обзир да у Црној Гори постоје проблеми и код примјене већ постојећег законодавства, а камоли када је у питању усвајање нових рјешења. Поставља се питање да ли је законодавац уопште разумио концепт вишеструке дискриминације, наглашава Којичић.

ЛГБТ популација, каже професор Којичић, није узета у обзир да добије посао ако је устаљена друштвена норма базирана на концепту „хетеросексуалне претпоставке“.

Завод за запошљавање у својим анализама није водио рачуна о овим питањима. У Црној Гори уопште не постоје политичке стратегије, програми и државне акције када је у питању положај ЛГБТ особа. Због тога, имајући у виду пуни концепт овог појма, изгледа потпуно нејасно одакле, како и зашто се законодавац определио за забрану вишеструке дискриминације – објаснио је Којичић.

Надлежни криве медије

Којичић наводи да интервјуисани представници државних органа сматрају да су медији у Црној Гори у односу на ЛГБТ теме још увијек на сензационалистичком нивоу.

Они сматрају да се овим темама не приступа са аспекта истраживачког новинарства, да истраже, на примјер, зашто се десио случај пребивања или слично, већ се томе приступа као сензацији. Према њиховом мишљењу, није довољна заступљеност ЛГБТ тема у медијима – каже Којичић.

Једнакост на црногорски начин

Којичић каже да теорија правде познаје три нивоа који морају бити испуњени концептом једнакости.

Први ниво обухвата институције и јавни систем, гдје једнакост мора да одговара правди као нечему што је исправно. Други ниво захтијева да основна права једнако буду доступна свим људима, а трећи под-разумијева моралност као извор једнакости. Много је примјера да за ЛГБТ особе у Црној Гори није примјенљив концепт правде ни на једном од поменутих нивоа, али један од њих то посебно јасно доказује. Наиме, у случају смрти истополног партнера, према важећем црногорском закону, други не би могао наслиједити пензију преминулог – напомиње Којичић.

Без казне за Диношу јер заступа ставове већине

Друштвена контрола, наводи Којичић, подразумева два базична процеса – интернализацију групних норми и спољашњи притисак. Прво, објашњава он, подразумева процес социјализације када људи уче о томе шта је то прикладно, шта се очекује или је пожељно у одређеним ситуацијама, те су мотивисани да слиједе друштвене норме без обзира на санкцију.

Контрола преко спољашњих притисака укључује негативне санкције према онима који крше норме, са једне стране, односно позитивне, као што су унапређење, повластице и охрабрење према онима који потврђују друштвене норме, са друге стране. Ово објашњава зашто министар Диноша и даље ужива повластице и охрабрење да буде први човек у држави одговоран да штити права ЛГБТ особа, без обзира на његове хомофобичне изјаве и „лично“ неприхватање хомосексуалности – додаје професор Којичић.

Како је појаснио, хомосексуалност, која се сматра за девијантну појаву у друштву, најчешће је подвргнута механизмима неформалне друштвене контроле. То су оговарања, исмијавања, понижења и протјеривања, укључујући и насиље.

Формална друштвена контрола, која обухвата процедуру и посебна тијела за примјену законодавства, практично не постоји – оцијенио је Којичић.

жава помогне постојање барова, као и културних мјеста окупљања за ове људе, високи представник министарства сматра да је тако нешто рано за црногорско друштво и да би такве ствари биле „проблем и за те људе, и за укупно друштво“. Представник Канцеларије омбудсмана у интервјуу истиче да су проблеми примјене, односно сензибилности службеника у државним институцијама, питања на којима треба радити у смислу едукације, али и подизања свијести код грађана у односу на ЛГБТ популацију – каже Којичић.

Он упозорава да европске вриједности нијесу задовољене у црногорском друштву када је ријеч о положају ЛГБТ особа.

Постоји сукоб са демократским принципима у погледу пружања правде и једнакости за ове људе. Примјеном теорија права, показано је да постојеће законодавство не пружа демократски

оквир за ЛГБТ особе. Иако црногорски Устав забрањује дискриминацију по било ком основу и гарантује једнакост за све људе, ЛГБТ особе у примјеру истополних заједница немају могућност да уживају читав спектар права која су доступна само хетеросексуалним паровима. Такође, не постоје ефекти законодавца у односу на интеграцију ЛГБТ особа у друштво, на слободу и права ових људи. Постојеће стање указује да су сексуалне мањине потпуно маргинализоване и угрожене група, високо изложена нападицима и насиљу, те се инструменти за примјену права не примјењују или немају потребан ниво демократског капацитета – објашњава Којичић.

Наводи да је трећи услов, који теорије права захтијевају да би се могло говорити о демократији, процедурални аспект судске обраде.

Ни овај услов није испуњен када је положај ЛГБТ особа у питању. Починиоци насиља и они који крше законе пролазе некажњено или се наводно не могу пронаћи. Отворене дискусије и стандарди који треба да укажу на афирмацију постојећег права и унапређење положаја ЛГБТ особа у законодавној и политичкој сфери најчешће наилазе на противљење, на ефекте стигматизације и промоције „хетеросексуалне претпоставке“ (као у случају министра Ферхата Диноше), па чак и на негацију права и „гађење“ у односу на хомосексуалност, како је то показано у ТВ емисији „Гламур ноар“. Дакле, када је у питању положај ЛГБТ особа, у Црној Гори не постоји демократски капацитет, укључујући законодавни процес, улогу правосуђа и спровођење закона – закључује Којичић.

Т. РАДУЛОВИЋ

ДИРЕКТОР ЦРНО АНА НОВАКОВИЋ ПРЕДЛОЖИЛА ОДБОРУ ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Синдикат и НВО да пружају правну помоћ

Директор Центра за развој невладиних организација (ЦРПВО) Ана Новаковић сматра да скупштински Одбор за људска права има веома важну улогу у испуњавању препорука из Мишљења Европске комисије и успостављању принципа демократије у Црној Гори. Она је оцијенила да је потребно интензивирати сарадњу Одбора са канцеларијом омбудсмана, релевантним невладиним организацијама које се баве људским правима.

Такође, потребно је оснажити надзорну функцију Скупштине Црне Горе, а посебно Одбора за људска права и слободе, у дијелу који се односи на праћење примјене међународних кон-

венција које је Црна Гора ратификовала, а које треба да допринесу већој правној сигурности и заштити права грађана. Осим тога, ЦРПВО се залаже да се у оквиру овог одбора организује контролно саслушање председника Савјета Агенције за заштиту личних података. Подсјећамо да је у Аналитичком извјештају ЕК констатовано да Агенција у оснивању већ двије године, као и да систем заштите података о личности треба хармонизовати са европским стандардима у овој области – објаснила је Новаковићева, додајући да је ЦРПВО доставио члановима Одбора коментаре и амандмане на Предлог закона о бес-

платној правној помоћи.

Један од кључних предлога ЦРПВО-а односи се на невладине и синдикалне организације којима треба омогућити да на основу овог закона грађанима пружају примарну правну помоћ, која обухвата правно саветовање, сачињавање писмена, као и акте којим се иницира поступак пред Европским судом за људска права. Основни циљ ових предлога је формирање свеобухватног и дјелотворног система бесплатне правне помоћи, како би грађани могли у потпуности да остваре право на правично суђење, које им је гарантовано Уставом и међународним стандардима у области

људских права и слобода, каже Новаковићева, додајући да Скупштина треба да се суочи са кључним изазовима који су пред њом постављени у Мишљењу ЕК.

Зачање контролне и законодавне улоге Скупштине, као један од главних изазова, није могуће без корјених промјена у досадашњем функционисању њених радних тијела. Стога је неопходно да начин рада који је започео Одбор за људска права и слободе постане пракса – закључила је Новаковићева, наводећи да праксу тог одбора, чијем су засједању прошле седмице присуствовали преставници НВО сектора и међународних институција, треба да подрже и остала скупштинска радна тијела.

Т. Р.

Новаковић